

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 249

van **JO BROUNS**

datum: 4 december 2020

aan **BEN WEYTS**

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN ONDERWIJS, SPORT, DIERENWELZIJN EN VLAAMSE RAND

Complottheorieën in het secundair onderwijs - Aanpak

We leven in een digitaal tijdperk. Nog nooit is er zoveel informatie zo vlot en gemakkelijk beschikbaar geweest voor zo een groot deel van onze bevolking. Klassieke informatiekanalen, zoals de televisie en het Journaal, zijn niet meer de enige bron van informatie voor het grootste deel van onze bevolking. Ze verliezen steevast aan populariteit tegenover sociale media zoals Facebook, Reddit, en fora zoals 4Chan en 8Kun.

Het vinden van informatie is toegankelijker geworden, maar ook het maken, plaatsen en delen van content is niet meer uitsluitend het voorrecht van journalisten die aan een rigoureuze methodologie moeten voldoen. Zo zijn socialemediakanalen en onlinefora een uitstekende voedingsbodem geworden voor populisme, opzettelijke desinformatie en zelfs grootschalige complottheorieën.

De Pano-reportage (VRT) van 28 oktober maakt duidelijk dat de isolatie die de coronapandemie met zich meebrengt een sterke katalysator is geweest voor de vatbaarheid van veel van die complottheorieën onder de bevolking. Mensen zitten meer thuis, zijn steeds vaker online en kunnen minder terugvallen op hun directe omgeving, wat anders een zeer belangrijk vangnet vormde tegen complotdenken en radicalisering.

Het spreekt voor zich dat het nieuwe digitale tijdperk ook nieuwe vaardigheden en competenties vereist van onze jongeren en onze volledige bevolking om succesvol met fake news en complottheorieën om te gaan. Zo vormen momenteel 'digitale competentie en mediawijsheid' één van de zestien sleutelcompetenties van de nieuwe eindtermen secundair onderwijs. Ook raken veertien competenties aan ICT-vaardigheden die deel uitmaken van de zogeheten basisgeletterdheid.

Complottheorieën zijn uitermate gevaarlijk, omdat ze in eerste instantie de geloofwaardigheid van autoriteiten, zoals familieleden, dokters, politie, journalisten, en ook leerkrachten, trachten te ondermijnen. Daardoor komen slachtoffers in een zelf-radicaliseringsproces terecht en wordt elke vorm van interventie door deze autoriteitsfiguren, weggezet als een bewijsstuk van het complot, in plaats van een interventie. Een sterke, preventieve aanpak is dus noodzakelijk.

1. De huidige nieuwe eindtermen raken onder andere aan digitale informatieverwerking, bronverwerking en kritisch denken.

Is er daarbij voldoende aandacht naar de verspreiding van digitale complottheorieën gegaan? Zullen scholen voldoende incentive hebben om actief rond complottheorieën zoals QAnon aan de slag te gaan?

2. Hoeveel scholen hebben al aangegeven dat zij daarmee geconfronteerd werden?
Graag een overzicht per provincie en per type onderwijs.
3. Voor de problematiek rond radicalisering kunnen leerkrachten en scholen terecht bij veel middenveldorganisaties of zelfs lokale deradicaliseringsambtenaren.
4. Bestaan er soortgelijke meldpunten en ondersteunende organisaties voor de problematieken rond complottheorieën? Zo ja, graag dan een opsomming van die meldpunten en ondersteunende actoren met een uitleg over hun werking en hun bevoegdheden. Waar mogelijk ook een onderscheid per provincie.
5. Op welke manieren werken scholen vandaag rond het thema complottheorieën? Kunnen scholen expliciet met dat thema aan de slag gaan?
6.
 - a) Welke projecten worden aangeboden of ondersteund door de Vlaamse overheid die scholen kunnen helpen bij de problematiek van complottheorieën?
 - b) Hoeveel scholen hebben reeds gebruikgemaakt van deze projecten? Graag een overzicht per project en per provincie.
7. De school bevindt zich in een uitstekende positie om complotdenken bij individuele leerlingen op te merken.
Op welke manieren kunnen zij en/of het centrum voor leerlingenbegeleiding (CLB) ingrijpen? Zal de ondersteuning voor scholen in deze situatie worden uitgebreid, zodat zij ondersteuning krijgen bij een aanpak voor leerlingen die zich laten misleiden door complottheorieën?

BEN WEYTS

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING EN VLAAMS MINISTER VAN ONDERWIJS, SPORT, DIERENWELZIJN EN VLAAMSE RAND

ANTWOORD

op vraag nr. 249 van 4 december 2020

van **JO BROUNS**

1+4. De eindtermen leggen een kader op waarbinnen scholen dienen te werken en welke doelen zij dienen te behalen met hun leerlingen. De sleutelcompetenties die in het kader van deze vraag van belang zijn, zijn "*Digitale competenties, mediawijsheid en computationeel denken*" en "*Leercompetenties met inbegrip van onderzoekscompetenties, innovatie-denken, creativiteit, probleemoplossend en kritisch denken, systeemdenken, informatieverwerking en samenwerken*". De nieuwe eindtermen bevatten dus inderdaad heel wat kapstokken om fake news en complottheorieën aan te pakken, de leerlingen de nodige vaardigheden bij te brengen om deze te herkennen en er kritisch tegenover te staan.

Het is de verantwoordelijkheid van scholen zelf om aan deze eindtermen zelf invulling te geven. Dit behoort tot de vrijheid van onderwijs. Om scholen te ondersteunen rond mediawijsheid werden er wel reeds initiatieven genomen zoals:

- Zo subsidieer ik **vormingsavonden voor ouders** (i.s.m. Child Focus, de Gezinsbond en de ouderverenigingen) over veilig ICT-gebruik. Scholen kunnen kiezen uit vijf modules waaronder sociale media. Ook fake-news komt aan bod ([Veilig Online](#)).
- Scholen kunnen ook deelnemen aan het ondersteuningsproject [e-Safety Label](#) dat scholen helpt bij het uitwerken van een ICT-veiligheidsbeleid. Ook sociale media en online risico's komen aan bod.
- Scholen kunnen sinds 2012 een beroep doen op het Kenniscentrum Mediawijsheid. Het Kenniscentrum voorziet in vorming, materiaal en kennisopbouw over alle aspecten van mediageletterdheid, waaronder ook fake news en complottheorieën. Zie <https://mediawijs.be/dossiers/dossier-media-en-radicalisering>. Het Kenniscentrum Mediawijsheid voorziet ook in een mediacoach opleiding, een online cursus voor leerkrachten en ook online risico's komen aan bod.
- Daarnaast zijn er ook tal van organisaties die tools en vorming aanbieden rond Mediawijsheid, complottheorieën en fake-news. Scholen zijn vrij om hierin zelf een keuze te maken.
- Ook Klasse maakte een reeks rond Mediawijsheid (<https://www.klasse.be/reeks/mediawijsheid/>), leermiddelen zijn daarnaast ook te vinden via Klascement (www.klascement.be)

Ik heb geen volledig overzicht van het aantal scholen dat in dit kader reeds van deze projecten gebruik gemaakt heeft.

2. Ik beschik niet over een dergelijk overzicht. Tot nu toe kwamen er bij mijn kabinet of administratie o.a. via de het centrale aanspreekpunt radicalisering/polarisering nog maar zeer sporadisch concrete vragen rond complottheorieën binnen.

3+5-7. Complottheorieën raken aan de problematiek van radicalisering en zijn een bewuste tactiek die door vele extremistische organisaties wordt gebruikt. De aanspreekpunten en ondersteuningsmogelijkheden die in het leven werden geroepen in het kader van de preventie van radicalisering kunnen bijgevolg ook aangesproken worden voor specifieke vragen of problemen rond complottheorieën.

- Zo werden er binnen de onderwijskoepels, de CLB-centrumnetten en het GO! **referentiepersonen radicalisering** aangesteld ter ondersteuning van scholen. Deze personen bouwden reeds een uitgebreide expertise op rond de preventie van radicalisering en aanverwante fenomenen. Bij hen kunnen scholen en CLB terecht met specifieke vragen en ondersteuning bij cases.
- Als scholen lokaal geen antwoord vinden kunnen zij ook beroep doen op een **centraal aanspreekpunt radicalisering/polarisering** (o.a. via deradicalisering.onderwijs@vlaanderen.be).
- Ook **lokale middenveldorganisaties en deradicaliseringsambtenaren** kunnen scholen ondersteunen bij deze problematiek.
- Scholen kunnen ook beroep doen op het netwerk Islamexperten. Dit netwerk bestaat uit vrijwilligers met een grondige kennis van enerzijds de Islam en anderzijds de leefwereld van jongeren. In hun huidige werking is er ook aandacht voor complottheorieën.

Contactgegevens en meer info zijn te vinden via <https://www.onderwijs.vlaanderen.be/nl/directies-en-administraties/onderwijsinhoud-en-leerlingenbegeleiding/basisonderwijs/deradicalisering>